

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

МАТЕРІАЛИ
студентської наукової конференції
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
25-27 квітня 2023 року

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25–27 квітня 2023 року). Філологічний факультет. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 282 с.

До збірника увійшли матеріали студентів філологічного факультету, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2023

ОБРАЗНІ ПРИКМЕТНИКОВІ ДЕРИВАТИ В МОВІ ТВОРІВ ВАСИЛЯ БАРКИ: СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА

Образні прикметникові деривати становлять невід’ємну частину індивідуально-авторської мовотворчості Василя Барки – одного з найоригінальших поетів-модерністів ХХ ст. Лексичні одиниці такого типу вербалізують неповторні метафоричні образи, що часто виходять за межі загальноприйнятої мовної інтерпретації реалій навколишнього світу і внутрішніх переживань.

Образні прикметникові деривати постають внаслідок словотворчих процесів різного типу. Вони закріплюються як лексико-семантичні варіанти багатозначного слова, або можуть бути утворені як власне образні деривати, первинне значення яких, за спостереженнями Т. Є. Гуцуляк, виникає «у процесі словотворення й відразу містить зв’язок з образним сприйняттям ознаки певного елемента дійсності» [1, с. 6].

У сучасному мовознавстві особлива увага дослідників зосереджена на вивченні okazіональних прикметникових одиниць. У цьому аспекті варто назвати дисертаційні роботи І. В. Харченка (Київ, 2013), О. О. Панченко (Львів, 2014), О. В. Мартинюк (Чернівці, 2016), О. Г. Радько (Острог, 2016) та ін.

У своїх поетичних текстах Василь Барка в оригінальний спосіб використовує прості за будовою похідні прикметники з образним компонентом змісту, розширюючи сполучуваність та семантичний обшир узуальних дериватів, або ж утворює за типовими словотвірними моделями нові лексеми. Наприклад, оригінальним є творення прикметника **айстр-ов-ий** ← айстра: **айстрове** *небо* ‘про небо, вкрите зорями, схожими на айстри’ (Збірка «Псалом голубиноного поля», с. 37). Така лексема відсутня в СУМ, проте вже зафіксована в СУМ-20 тільки з прямим значенням ‘Прикм. до айстра’. Своєрідним за своєю семантикою та сполучуваністю є дериват **шипшин-н-ий** ← шипшина: *хмарок шипшинний хід* ‘припускаємо, що йдеться про блідо-рожевий колір хмар, їх особливе нанизування одна на одну’ (Збірка «Океан», Ч. 1, с. 114). Порівняймо: у СМУ лексему *шипшинний*

вжито тільки в прямому значенні (СУМ, XI, с. 455). Для прикметника **фарфоровий** простежуємо розширення синтагматичних зв'язків: *фарфорові хмари* (Збірка «Білий світ», с. 11), порівняймо в СУМ: *фарфорові (очі, зуби, звуки) 'схожі на фарфор кольором, властивостями тощо'* (СУМ, X, с. 566).

Прості образні прикметники Василь Барка зазвичай використовує для опису природних явищ, предметів або стану та поведінки ліричних героїв. Наприклад, ад'єктив **кайдан-н-ий** ← *кайдани* письменник творить для відображення внутрішнього стану: *кайданий страх обкине* 'такий, що сковує, обтяжує, як кайдани' (Збірка «Океан», Ч. 1, с. 104). Важку, з перешкодами долю людини Василь Барка позначає дериватом **кремін-н-ий** ← *креміль*: *кремінну долю! не проплач* (Збірка «Океан», Ч. 1, с. 89).

До вершин письменницької майстерності належить творення оказіональних прикметників, з-поміж яких вирізняються дериватив-композиції. О. Г. Радько зараховує Василя Барку до «найактивніших експериментаторів у царині індивідуально-авторської прикметникової номінації» поряд з В. Стусом, П. Тичиною, М. Рильським [2, с. 46]. Своєрідність та оригінальність композицій Василя Барки полягає в особливому добиранні поєднаних основ: *вихройдучий рій курить; дрібнооркестрові голоси птахів; гроза громоглагольна; широкоогненні промені сонця; шафраноока трава; дощ купає гороньку шипшинноризу.*

Отже, образні прикметникові деривати в мові поетичних творів Василя Барки відображають широкий спектр семантичних та структурних особливостей. Мовотворчість письменника засвідчує тонке вміння реалізовувати потенційні словотворчі можливості іменникових основ та основ інших частин мови для реалізації індивідуально-авторського світосприйняття.

Список використаної літератури:

1. Гуцуляк Т. Є. Образно-семантична структура одно- та багатозначних дериватів як предмет лексикографії. *Studia Philologica*: зб. наук. праць. 2018. Вип. 10. С. 3–14.
2. Радько О. Г. Індивідуально-авторські назви статичних ознак в українській поезії ХХ сторіччя: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Острог, 2016. 327 с.